

Sygn. akt III AUa 504/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marta Fidzińska - Juszcak
Sędziowie:	SSA Maria Szaroma (spr.) SSA Halina Gajdzińska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Monika Ziarko

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **H. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawczyni H. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydziału V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 lutego 2012 r. sygn. akt V U 76/12

I. z m i e n i a zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, iż stwierdza, że H. K. nie ma obowiązku zwrotu świadczenia za okres od 1 listopada 2010 r. do 31 października 2011 r., a w pozostałym zakresie apelację oddala;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz H. K. kwotę 150 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, a w pozostałym zakresie wniosek oddala.

Sygn. akt III AUa 504/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 23 kwietnia 2013 r.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Kielcach V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie od decyzji z dnia 21 grudnia 2011 r., którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. wstrzymał H. K. wypłatę emerytury w zbiegu z rentą wypadkową i zobowiązał do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, że H. K. od 3 października 1992 r. pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem. Decyzją z dnia 6 października 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. przyznał jej emeryturę od 23 września 2003 r. Świadczenie zostało zmniejszone o połowę i podjęto wypłatę w zbiegu z rentą wypadkową. Powyższa decyzja – a także kolejne wydawane przez organ rentowy (z dnia: 9 października 2003 r., 22 października 2004 r. 29 listopada 2004 r.), które zostały doręczone ubezpieczonej zawierały pouczenie o zasadach zawieszania prawa do świadczenia oraz zmniejszania wysokości świadczenia w związku z osiąganiem przychodu z tytułu zatrudnienia oraz o obowiązku poinformowania organu rentowego o osiąganiu przychodu i jego wysokości. Wnioskodawczyni od listopada 2010 r. prowadziła działalność gospodarczą (zawiesiła ją w styczniu 2012 r.) Od 25 czerwca 2010 r. do 10 lipca 2010 r. pracowała w firmie (...) w K.. W 2010 r. i w 2011 r. osiągnęła przychód z tytułu stosunku pracy zawartego z (...)w K. oraz z tytułu działalności gospodarczej. W związku z osiąganym przychodem ubezpieczona pobrała nienależnie połowę emerytury w okresach od 1 lipca 2010 r. do 31 lipca 2010 r. w kwocie 669,47 zł oraz od 1 listopada 2010 r. do 31 października 2011 r. w kwocie 8.199,72 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że kwota 669,47 zł oraz 8.199,72 zł wypłacona wnioskodawczyni przez organ rentowy w spornym okresie była świadczeniem nienależnym w rozumieniu art.138 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS(Dz. U. 2009 Nr 153 poz. 1227 ze zm.), albowiem osiągnięty przez nią w 2010 i 2011 r. przychód przekroczył kwotę graniczną – uzasadniającą zmniejszenie emerytury - ogłoszoną przez Prezesa GUS dla celów emerytalno – rentowych. W świetle art. 18 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych organ rentowy nie mógł przyjąć do obliczenia przychodu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej kwoty niższej niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Powyższe sprawia, iż wyliczenia organu rentowego są prawidłowe. Sąd I instancji podniósł nadto, że wnioskodawczyni została należycie pouczona o przesłankach warunkujących zmniejszenie wysokości lub zawieszenie wypłaty przyznanego świadczenia. Z tych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na zasadzie art. 477¹⁴§1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyła wnioskodawczyni wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego tj. art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS(Dz. U. 2009 Nr 153 poz. 1227 ze zm.), poprzez uznanie, że świadczenia przez nią pobrane były nienależne. Ponadto sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, tj. przyjęcie że świadczenia zostały pobrane nienależnie, mimo iż nie osiągnięto żadnych dochodów z prowadzonej działalności gospodarczej, jak również uznanie, że dokonano prawidłowego pouczenia o zawieszaniu i zmniejszaniu świadczeń. Wnioskodawczyni zarzuciła także naruszenie przepisów postępowania przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów. W uzasadnieniu skarżąca podniosła, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstawy do uznania, iż świadczenia zostały pobrane nienależnie. W spornym okresie nie zostały bowiem osiągnięte żadne dochody z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, gdyż działalność nie została rozpoczęta, podejmowano jedynie czynności przygotowawcze. Ponadto przesłane pouczenia oraz uzyskana w organie rentowym informacja wprowadziła ją w błąd, co przemawia za tym, że nie mogła i nie miała świadomości, że nienależnie pobiera świadczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje częściowo na uwzględnienie.

Spór w niniejszej sprawie dotyczył obowiązku zwrotu nienależnie pobranego przez wnioskodawczynię świadczenia, tj. połowy emerytury w okresach od 1 lipca 2010 r. do 31 lipca 2010 r. w kwocie 669,47 zł oraz od 1 listopada 2010 r. do 31 października 2011 r. w kwocie 8.199,72 zł.

Zagadnienie to reguluje art. 138 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r., nr 39, poz. 353 ze zm.) stanowiąc, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenie, obowiązana jest do jego zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa

do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, bądź też świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Szczególnie istotnym elementem regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1 jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do pobierania świadczenia (w ogóle lub w określonej wysokości). Obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym. Realizacja wspomnianego obowiązku odbywa się na różne sposoby, rozpowszechnioną formą jest zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, względnie decyzji ZUS. Pouczenie powinno być wyczerpujące i zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (takie pouczenie nie mogłoby zostać uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia).

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 29 października 2012 r. zawiesił postępowanie, z uwagi na toczące się postępowanie w sprawie sygn. akt III AUa 502/12, którego rozstrzygnięcie miało wpływ na niniejszą sprawę. W powołanej sprawie Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 30 stycznia 2013 r. podjął wypłatę H. K. emerytury w zbiegu z rentą wypadkową od dnia 1 listopada 2011 r. Sąd ten bowiem w oparciu o przeprowadzone postępowanie dowodowe uznał, że wnioskodawczyni jakkolwiek zarejestrowała z dniem 4 listopada 2010 r. swoją działalność gospodarczą w zakresie wypożyczania i dzierżawy sprzętu rekreacyjnego i sportowego oraz obiektów noclegowych turystycznych i miejsc krótkotrwałego zakwaterowania, to jednak nie świadczyła usług w tym zakresie, gdyż adaptacja działki i przebudowa niezbędnego budynku nie została ukończona, a wnioskodawczyni nie zakupiła koniecznego sprzętu. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w okresie od listopada 2010 r. wnioskodawczyni inicjowała jedynie działania przygotowawcze do przyszłego wykonywania działalności gospodarczej, ale nadal nie wykonywała faktycznych i prawnych czynności wchodzących w zakres działalności gospodarczej, podejmowanych w celu realizacji zadań związanych z jej prowadzeniem i zmierzających w sposób zorganizowany i ciągły do osiągnięcia celu zarobkowego. W świetle poczynionych ustaleń Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawczyni obaliła domniemania wynikające z wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, a zatem że faktycznie wykonywała działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego i osiągała przychód z tego tytułu w rozumieniu art. 26 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zw. z art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ostatecznie uznano, że nie było podstaw do wstrzymania wnioskodawczyni wypłaty emerytury w zbiegu z rentą wypadkową w trybie art. 134 ust. 1 powyższej ustawy z powodu podjęcia działalności gospodarczej, co skutkowało zmianą zaskarżonej decyzji.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny uznał, że wywiedziona przez wnioskodawczynię apelacją zasługuje na uwzględnienie, jeżeli chodzi o okres od 1 listopada 2010 r. do 31 października 2011 r. Mając bowiem na uwadze orzeczenie Sądu wydane w sprawie sygn. akt III AUa 502/12, uznać należy, że wnioskodawczyni faktycznie nie prowadziła działalności gospodarczej, nie uzyskiwała z tego tytułu dochodów, a zatem nie zachodzą podstawy do zwrotu świadczenia za powyższy okres. Uznać zatem należy, iż w tym zakresie Sąd Okręgowy poczynił wadliwe ustalenia faktyczne co skutkowo następnie błędną subsumcją prawa materialnego. Z tego względu Sąd Apelacyjny zmienił orzeczenie Sądu I instancji w tym zakresie, o czym orzekł jak w pkt I orzeczenia na zasadzie art. 386§1 k.p.c. Apelacja w pozostałym zakresie nie zasługiwała na uwzględnienie. Sąd Okręgowy trafnie bowiem przyjął, że w okresie od 1 lipca 2010 r. do 31 lipca 2010 r. wnioskodawczyni pobrała świadczenia nienależnie, gdyż pozostawała w zatrudnieniu w firmie (...) w K.. Stosownie do art. 103 ust. 1 cyt. ustawy prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 103a-106. Prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego (art. 103a cyt. ustawy).

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 kwietnia 2005 r. II UZP 1/05, stwierdził, że prawo do pobierania emerytury w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową (art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 30

października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych - Dz. U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.) jest wyłączone w przypadku osiągnięcia przez uprawnionego przychodu, z którym łączy się obowiązek ubezpieczenia społecznego - niezależnie od jego wysokości - także wtedy, gdy emeryt (mężczyzna) osiągnął wiek 65 lat (art. 26 ust. 3 wymienionej wyżej ustawy w związku z art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Wnioskodawczyni w trakcie postępowania nie kwestionowała faktu, iż z tytułu zatrudnienia w (...)w K. osiągała wynagrodzenie. Zatem w świetle art. 103 w zw. z art. 103a cyt. ustawy brak jest podstaw do uznania, iż w powyższym okresie pobrane przez nią świadczenia nie jest świadczeniem nienależnym. Tak więc H. K. zobligowana jest do zwrotu świadczenia pobranego w okresie od 1 lipca 2010 r. do 31 lipca 2010 r.

Nie zasługuje na uwzględnienie ponadto podniesiony przez nią zarzut jakoby nie została stosownie pouczona o okolicznościach mających wpływ na wypłatę świadczenia. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 marca 2006 r., sygn. akt I UK 161/05 wyraził pogląd, który Sąd Apelacyjny w pełni podziela, a mianowicie, że pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia (art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczeń, nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności przewidzianych w licznych przepisach wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W takim sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Na podkreślenie zasługuje okoliczność, iż celem przedmiotowego pouczenia, nie jest wyczerpujące wyjaśnienie sytuacji prawnej i faktycznej ubezpieczonego, lecz pouczenie o konsekwencjach prawnych w sytuacji, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują zmniejszenie bądź zawieszenie prawa. Należy pamiętać, że wymóg pouczenia ma charakter formalny. Oznacza to, że osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem) nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z pouczeniem. Błędne zrozumienie, jak również nie odczytanie pouczenia znajdującego się na odwrotnej stronie decyzji przyznającej świadczenie obciąża świadczeniobiorcę. Powołane przez Sąd I instancji decyzje zawierają szczegółowe pouczenie o zasadach zawieszania prawa do świadczenia oraz zmniejszania wysokości świadczenia w związku z osiągnięciem przychodu z tytułu zatrudnienia oraz o obowiązku poinformowania organu rentowego o osiągnięciu przychodu i jego wysokości, stąd należy zatem uznać, że wnioskodawczyni z dniem ich doręczenia została prawidłowo pouczona o okolicznościach, uzasadniających zawieszenie bądź zmniejszenie świadczenia.

W świetle powyższego Sąd Apelacyjny orzekł, jak w pkt I sentencji na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. i art.385 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono jak w pkt II sentencji na zasadzie art. 98 k.p.c. i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.)